

sygn. akt II Ca 2062/21

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 29 marca 2022 r.

Sąd Okręgowy w Poznaniu Wydział II Cywilny Odwoławczy

w składzie:

Przewodniczący: Sędzia Ewa Blumczyńska

po rozpoznaniu w dniu 29 marca 2022 r. w Poznaniu

na posiedzeniu niejawnym

sprawy z powództwa małoletniego A. W. reprezentowanego przez przedstawiciela ustawowego N. W.,
przeciwko D. W.

o alimenty

na skutek apelacji wniesionej przez powoda

od punktu 2 wyroku Sądu Rejonowego Poznań – Stare Miasto w Poznaniu

z dnia 24 września 2021 r.

sygn. akt IV RC 389/19

1. oddała apelację;
2. odstępuje od obciążenia powoda kosztami zastępstwa procesowego poniesionymi przez pozwanego w postępowaniu apelacyjnym.

Ewa Blumczyńska

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 24 września 2021r. Sąd Rejonowy Poznań – Stare Miasto w Poznaniu :

1. zasądził od pozwanego D. W. na rzecz małoletniego powoda A. W., ur. (...) rentę alimentacyjną w kwocie po 700 zł miesięcznie, począwszy od dnia 29.10.2019 r. płatną z góry do rąk matki małoletniego powoda N. W. do dnia 15-go każdego miesiąca z ustawowymi odsetkami za opóźnienie w płatności którejkolwiek z rat;
2. w pozostałym zakresie powództwo oddalił,
3. nakazał ściągnąć od pozwanego na rzecz Skarbu Państwa Sądu Rejonowego Poznań - Stare Miasto w Poznaniu kwotę 500 zł tytułem opłaty,
4. wzajemnie zniósł koszty zastępstwa procesowego,
5. nadał wyrokowi w punkcie 1 rygor natychmiastowej wykonalności.

Apelację od powyższego rozstrzygnięcia złożył powód zaskarżając wyrok w części oddalającej powództwo o zasądzenie kwoty 10 000 zł tytułem zaległych alimentów za okres od 01 października 2017r. do 30 września 2019r. z ustawowymi odsetkami za opóźnienie w płatności od daty wniesienia pozwu do dnia zapłaty.

Jako zarzuty apelacyjne wskazał naruszenie przepisów postępowania w postaci :

1. art. 327¹ kpc z uwagi na brak w uzasadnieniu wyroku dokładnego i szczegółowego odniesienia się przez Sąd do zasadności żądania zasądzenia zaległych alimentów w kwocie 10 000 zł.;
2. sprzeczności istotnych ustaleń Sądu z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego, w szczególności zeznań świadków zawnioskowanych przez powoda z których wynika, że pozwany nie dokładał się w wystarczający sposób do utrzymania małoletniego w okresie od początku października 2017r. do 30 września 2019r.

W odpowiedzi pozwany wniósł o :

1. oddalenie apelacji;
2. zasądzenie od powoda na jego rzecz zwrotu kosztów procesu, w tym za zastępstwo procesowe w postępowaniu apelacyjnym wg. norm przepisanych.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje :

Apelacja okazała się bezzasadna.

Na wstępie należało zaznaczyć, że sprawa została rozpoznana na posiedzeniu niejawnym na podstawie art. 374 kpc wobec uznania przez Sąd, że przeprowadzenie rozprawy nie jest konieczne i wobec braku wniosku stron o wyznaczenie rozprawy. Poza tym w składzie jednoosobowym zgodnie z art. 15zszs¹ ust. 1 pkt 4) ustawy z dnia 02 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (Dz.U.2021.2095 t.j.).

Ustalenia faktyczne poczynione przez Sąd Rejonowy znajdowały potwierdzenie w zebranych materiale dowodowym. Sąd Okręgowy nie miał podstaw do ich zmiany lub uzupełnienia. W związku z tym Sąd Okręgowy przyjął te ustalenia za własne i zarazem miarodajne do oceny rozważań prawnych Sądu Rejonowego..

Odnosząc się do zarzutu naruszenia art. 327¹ kpc zaznaczenia wymaga, że podlegał on analizie w pierwszym rzędzie albowiem zasadność tego zarzutu skutkowałaby niemożliwością przeprowadzenia kontroli instancyjnej a w konsekwencji uchyleniem zaskarżonego wyroku i przekazaniem sprawy do ponownego rozpoznania. W tym kontekście wskazać należy, że Sąd odwoławczy kontynuując postępowanie przed sądem pierwszej instancji, rozpoznaje sprawę na nowo - równolegle dokonuje kontroli prawidłowości zaskarżonego orzeczenia. Przy tym jej przeprowadzenie jest możliwe jedynie wówczas, gdy na gruncie uzasadnienia wyroku możliwe jest odtworzenie toku rozumowania sądu w oparciu o przedstawioną przez niego podstawę faktyczną i prawną rozstrzygnięcia.

W świetle argumentacji podniesionej przez apelującego niezbędnym było zaznaczenie, że uzasadnienie musi spełniać wymagania określone w art. 327¹§ 1 pkt 1 i 2 kpc tj. powinno zawierać wskazanie podstawy faktycznej oraz wyjaśnienie podstawy prawnej orzeczenia z przytoczeniem przepisów prawa. Omawiany przepis powiela treść art. 328 § 2 kpc w brzmieniu sprzed nowelizacji wprowadzonej ustawą z dnia 04 lipca 2019r. (Dz. U. 2019.1469). Stąd przyjąć można było, że orzecznictwo wydane na gruncie tego przepisu znajduje odniesienie również do aktualnego stanu prawnego. W orzecznictwie zgodnie przyjmowano, że do naruszenia art. 328 § 2 kpc dochodziło, gdy skutek uchybienia wymaganiom określającym zasady motywowania orzeczenia nie poddaje się kontroli instancyjnej, w szczególności

gdy uzasadnienie nie ma wszystkich koniecznych elementów, bądź zawiera takie braki, które ją uniemożliwiają (por. orzeczenia Sądu Najwyższego z dnia 10 listopada 1998 r., III CKN 792/98, OSNC 1999, Nr 4, poz. 83, z dnia 26 listopada 1999 r., III CKN 460/98, OSNC 2000, Nr 5, poz. 100, z dnia 21 listopada 2001 r., I CKN 185/01, z dnia 18 marca 2003 r., IV CKN 1862/00, z dnia 5 października 2005 r., I UK 49/05, M. Prawn. 2006, nr 4, z dnia 9 marca 2006 r., I CSK 147/05, z dnia 16 stycznia 2006 r., V CK 405/04, z dnia 4 stycznia 2007 r., V CSK 364/06, z dnia 21 marca 2007 r., I CSK 458/06). Jednocześnie zaznaczenia wymagało, że niezachowanie wymagań konstrukcyjnych uzasadnienia oznaczać może także skuteczność zarzutu naruszenia prawa materialnego poprzez jego zastosowanie do niedostatecznie jasno ustalonego stanu faktycznego (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 5 września 2001 r., I PKN 615/00, OSNP 2003, nr 15, poz. 352, z dnia 11 marca 2003 r., V CKN 1825/00, z dnia 5 września 2012 r., IV CSK 76/12).

Odnosząc powyższe na grunt niniejszej sprawy wskazać należało, że uzasadnienie zaskarżonego wyroku zawiera w części wstępnej (opisowej) przedstawienie stanowisk stron, i ich modyfikację a następnie przytoczenie podstawy faktycznej rozstrzygnięcia, obejmującej ustalenia faktyczne, które Sąd Rejonowy uznał za udowodnione, dowody, na których się oparł oraz przyczyny dla których w określonym zakresie odmówił im wiarygodności i mocy dowodowej. Nadto nawiązuje do przewidzianych w prawie materialnym kryteriów (wnioskania), które doprowadziło Sąd Rejonowy do przedmiotowego rozstrzygnięcia.

Podsumowując powyższe stwierdzić należało, że zarzut apelacyjny naruszenia przepisu art. 327¹ kpc okazał się nieuzasadniony.

Natomiast sprzeczność ustaleń faktycznych z treścią przeprowadzonych dowodów – na które powołuje się apelujący – co do zasady ma miejsce wówczas, gdy między tymi dowodami, którym została przypisana wiarygodność, a wnioskami do jakich doszedł sąd na ich podstawie występują dysharmonia tj. gdy wnioskowanie sądu obarczone jest błędem logicznym, a nadto gdy nie uwzględniono przeprowadzonego dowodu na etapie oceny jego wiarygodności i mocy dowodowej, czy też gdy przyjęto za wykazane fakty, które nie zostały udowodnione, albo pomięto wykazane okoliczności (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 12 lutego 2019 r., sygn. akt I AGa 317/18, Legalis, wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 14 grudnia 2016 r., sygn. akt III AUa 1342/16, Legalis).

Apelujący upatruje omawiany zarzut w pominięciu przez Sąd Rejonowy zeznań świadków z których - jego zdaniem – wynika, że pozwany nie dokładał się w wystarczający sposób do utrzymania małoletniego w okresie od początku października do 30 września 2019r.

Odnosząc się do tak sformułowanego zarzutu zaznaczenia wymaga, że ogólne, pobieżne powołanie się na zeznania świadków bez ich wskazania przy określeniu zakresu pominiętych zeznań nie mogło odnieść oczekiwanego przez apelującego skutku. Nadto argumentacja na którą powołuje się apelujący daje podstawę do przyjęcia, że nie jest podważana okoliczność faktyczna, lecz brak oczekiwanego wnioskania, które Sąd mógłby poczynić dopiero w oparciu o ustalenia faktyczne.

Niezależnie od powyższego wskazać należało, że zakres zaskarżenia wyroku tj. oddalonego powództwa co do zasądzenia alimentów za czas przeszły powoduje przede wszystkim bezprzedmiotowość powoływania się w apelacji na aktualny znikomy udział pozwanego w procesie opiekuńczo – wychowawczym dziecka, która to okoliczność niewątpliwie istotna dla oceny postawy pozwanego jako ojca – to jednak przy rozstrzygnięciu o żądaniu powoda z tytułu niezaspokojonych potrzeb dziecka w okresie poprzedzającym wytoczenie przedmiotowego powództwa, wywodzonego z art. 137 § 2 kro nie mogła mieć znaczenia. Skarżący powołując się na „sprzeczność istotnych ustaleń sądu z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego” nie odnosi się do norm, które Sąd miałby naruszyć w procesie ustalania podstawy faktycznej. Nie wskazano w szczególności na takie mankamenty oceny dowodów dokonanej przez Sąd Rejonowy, które mogłyby świadczyć o naruszeniu wzorca oceny określonego w art. 233 § 1 kpc.

Zgodnie z tym przepisem sąd ocenia wiarygodność i moc dowodów według własnego przekonania, na podstawie wszechstronnego rozważenia zebranego materiału. Taka ocena, dokonywana jest na podstawie przekonania sądu, jego wiedzy i posiadanego doświadczenia życiowego, a nadto winna uwzględniać wymagania prawa procesowego oraz

reguły logicznego myślenia, według których sąd w sposób bezstronny, racjonalny i wszechstronny rozważa materiał dowodowy jako całość, dokonuje wyboru określonych środków dowodowych i - ważąc ich moc oraz wiarygodność - odnosi je do pozostałego materiału dowodowego. Swobodna ocena dowodów rozumiana jak wyżej jest kompetencją sądu orzekającego - stąd kontrola prawidłowości tej oceny dokonywana przez sąd odwoławczy odnosi się do wzorca oceny wypracowanego w nauce i orzecznictwie w wyniku wykładni normy art. 233 kpc.

Także niewystarczająca w omawianym zakresie była podnoszona przez stronę powodową okoliczność ograniczonego udziału pozwanego w zaspakajaniu potrzeb życiowych powoda w okresie od początku października 2017r. do 30 września 2019r. Zgodnie bowiem z powyższym uregulowaniem niezaspokojone potrzeby uprawnionego z czasu przed wniesieniem powództwa o alimenty sąd uwzględnia do wysokości niezaspokojonych potrzeb uprawnionego.

W związku z tym dla zasadności żądania zasądzenia alimentów za czas przed wytoczeniem powództwa niezbędnym jest wykazanie potrzeb, które nie zostały zaspokojone. Zgodnie bowiem z naturą prawną alimentów ich celem jest dostarczenie uprawnionemu środków utrzymania na bieżąco a nie za okres przeszły chyba, że – jak wskazano – pozostają potrzeby, które winny być zaspokojone bądź które wywołały powstanie określonych zobowiązań po stronie uprawnionego. W tym względzie wypowiedział się również Sąd Najwyższy, według której żądanie dotyczące czasu minionego może mieć na względzie niezaspokojone potrzeby uprawnionego, wykonanie zobowiązań zaciągniętych przez niego dla zaspokojenia potrzeb, zaległości np. w opłatach za mieszkanie itd. (vide : uchwała z dnia 25 listopada 1968 r. (III CZP 65/68, OSNCP rok 1969, nr 5, poz. 83), wyrok z dnia 5 czerwca 1976 r. (III CRN 88/76, OSNCP rok 1977, nr 2, poz. 33). Stanowisko Sądu Najwyższego w tej materii jest jednolite i konsekwentne, o czym świadczy bieżące orzecznictwo. Jako przykład można przytoczyć orzeczenie z dnia 7 lipca 2000 r. (III CKN 1015/00), w którym SN stanął na stanowisku, że zaspokajanie „bieżących potrzeb” może nastąpić w teraźniejszości lub przyszłości, natomiast dochodzenie potrzeb przeszłych możliwe jest tylko w sytuacji, gdy uprawniony wykaże, iż określone jego potrzeby zostały niezaspokojone, względnie że zobowiązania zaciągnięte na pokrycie tych usprawiedliwionych potrzeb nie zostały zlikwidowane.

Zatem dochodzenie alimentów za okres poprzedzający wytoczenie powództwa dopuszczalne jest tylko w ograniczonym zakresie, bo tylko w wypadku gdy pozostały niezaspokojone potrzeby lub zobowiązania zaciągnięte przez uprawnionego względem osoby trzeciej na pokrycie kosztów wychowania i utrzymania (T. Domińczyk, Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz, Warszawa 2006, s. 837).

Odnosząc powyższe do przedmiotu zaskarżenia wskazać należy, że strona powodowa poza sformułowaniem żądania zasądzenia alimentów z datą wsteczną oraz wykazywania ograniczonego partycypowania pozwanego w kosztach utrzymania dziecka nie przedstawiła żadnych dowodów, które dawałyby Sądowi Rejonowemu i Sądowi Okręgowemu podstawę do ewentualnego przyjęcia choćby w części zasadności omawianego żądania tj. aby potrzeby dziecka nie były zaspokojone np. związane z procesem edukacyjnym, leczenia, w tym zakupu leków, okularów, czy też innych niezbędnych sprzętów do jego rozwoju, bądź powstały po jego stronie zobowiązania z tytułu braku środków na zaspokojenie potrzeb życiowych, w tym powyżej wymienionych. Natomiast w świetle wykazanych w sprawie okoliczności, że babcia powoda uczestniczyła w zaspakajaniu jego potrzeb zaznaczenia wymaga, że dalsi krewni, poza określonymi wypadkami nie są zobligowani do zaspakajania potrzeb wnuka z wyprzedzeniem jego rodziców. Stąd niedopuszczalnym jest przerzucanie na dalszych krewnych obowiązków związanych z utrzymywaniem dzieci. Natomiast jeśli dalszy krewny przyczynia się do zaspakajania potrzeb małoletnich i nie czyni tego w ramach darowizny bądź podejmuje je w świetle przesłanek z art. 132 kro to już odrębną kwestią pozostaje dochodzenie zwrotu tych środków w oparciu o art. 140 kro.

Natomiast – jak już wskazano powyżej – w niniejszej sprawie nie zostało wykazane, aby pozostały po stronie powoda jakieś niezaspokojone potrzeby np. związane z koniecznością leczenia, edukacją rehabilitacją. Innymi słowy przywołany przepis art. 137 § 2 dopuszcza wprost dochodzenie zaległych alimentów pod warunkiem udowodnienia przez uprawnionego istnienia jego niezaspokojonych potrzeb za okres sprzed wytoczenia powództwa, przy uwzględnieniu okresu przedawnienia wynoszącego zgodnie z uregulowaniem zawartym w art. 137 § 1 kro trzy lata.

Podsumowując brak było podstaw faktycznych i prawnych do zasądzenia na rzecz powoda alimentów z datą wsteczną. Strona powodowa dochodząc swoich uprawnień za czas przeszły powinna wykazać, a czego nie uczyniła, że jakieś jej usprawiedliwione potrzeby pozostały niezaspokojone, względnie że jakieś jej zobowiązania, i to zaciągnięte na pokrycie jej usprawiedliwionych potrzeb, i wynikające stąd zadłużenie nie zostało zlikwidowane.

W kontekście powyższego Sąd Okręgowy podzielił stanowisko Sądu Rejonowego i uznając zarzuty apelacyjne za bezzasadne oddalił apelację na podstawie art. 385 kpc.

Przy tym zaznaczyć należy, że zakres kognicji sądu odwoławczego, stosownie do art. 378 § 1 kpc, wyznaczają granice apelacji. W tych granicach, sąd ten zobowiązany jest do merytorycznej, kompleksowej oceny zaskarżonego wyroku. Obowiązek ten nie ma wszakże charakteru absolutnego, wyabstrahowanego od treści wyartykułowanych przez skarżącego zarzutów. O ile bowiem, w zakresie naruszenia prawa materialnego treść tych zarzutów ma znaczenie marginalne, o tyle – co się tyczy zarzutów naruszenia prawa procesowego – sąd drugiej instancji jest nimi związany (vide : Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 31 stycznia 2008 roku, III CZP 49/07). Innymi słowy, jeśli apelujący zarzutów tego rodzaju nie zgłosi, zagadnienie naruszenia przepisów procesowych pozostawać musi poza sferą zainteresowania tego sądu (za wyjątkiem tych przepisów, które przełożyć się mogą na stwierdzenie nieważności postępowania, która w niniejszej sprawie nie miała miejsca). Zatem również zakres zaskarżenia nie dawał podstaw do weryfikowania wysokości alimentów zasądzonych w pkt 1 wyroku w kwocie 700 zł miesięcznie, czy też rozstrzygnięcia w pkt 4 wyroku w przedmiocie kosztów procesu przed Sądem I Instancji.

Niemniej pomimo nieuwzględnienia apelacji Sąd Okręgowy uznał, że w niniejszym postępowaniu zachodzi podstawa do orzekania odnośnie kosztów na podstawie art. 102 kpc

a tym samym odstąpienia od rozstrzygnięcia o kosztach zastępstwa procesowego pozwanego na podstawie oczekiwanego przez niego art. 98 kpc statuującego podstawową zasadę orzekania w przedmiocie kosztów procesu, zgodnie z którą, strona przegrywająca sprawę obowiązana jest zwrócić przeciwnikowi na jego żądanie koszty niezbędne do celowego dochodzenia praw

i celowej obrony. Zgodnie z art. 102 kpc w wypadkach szczególnie uzasadnionych sąd może zasądzić od strony przegrywającej tylko część kosztów albo nie obciążać jej w ogóle kosztami. Ustawodawca w dyspozycji tego przepisu nie wskazał jakichkolwiek wskazówek odnośnie tego, co należy rozumieć pod pojęciem „wypadku szczególnie uzasadnionego”, jednakże w orzecznictwie przyjmuje się, iż przy ocenie wystąpienia przesłanek wynikających z wyżej wymienionego przepisu zwykle brane są pod uwagę zarówno takie okoliczności, które odnoszą się do faktów związanych z samym przebiegiem procesu, jak i takie, które dotyczą stanu majątkowego i sytuacji życiowej strony z uwzględnieniem zasad współżycia społecznego.

Odnosząc powyższe do realiów niniejszej sprawy podkreślić należało szczególny charakter przedmiotu żądania, który związany był z zaspakajaniem potrzeb życiowych powoda a poza tym usprawiedliwione przekonanie jego matki o zasadności roszczenia.

W tym kontekście Sąd Okręgowy na podstawie art. 102 w zw. z art. 391 § 1 kpc orzekł jak w pkt 2 wyroku.

Ewa Blumczyńska